

ՏՐԱՊԵՍԻԱ

ՈՐԱԳԻՐ

Դատաբանական Դատաբանական և Զոհարանական

Ե.ՈՒՆԵՐՍԻՏԵՏԻ, 1841, 32

ՈՐԱԳԻՐ

ՈՐԱԳԻՐ, 2 ՄԱՅԻՍ 1841

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

26 ՄԱՅԻՍ

Սօս օրերս շատ մեծ աղմուկներ ծագած են Վաթիկանի և Ռոմի (1) կողմերը : Այս հաստատունն թէ աս երկու նահանգներ մեջ գտնված ժողովուրդին ապստամբութիւնը Տէրութեանը դէմ է, բայց մինակ իրենց կառավարիչներուն դէմ, որոնք ուղղափառ պէս ժողովուրդը ներդուր կը Զանա :

Օսմանեան Տէրութիւնը աս խռովութեան ձայնները սուսօղորտ պէս, հարկաւոր եղած միջոցները խելոյն ի գործ դրաւ ապստամբները զսպելու համար : Երբէն հրաման դուրս եկաւ Վաթիկանէն փաշային, Վաթիկանէն փաշային, որ բաւական զօրքով ապստամբներուն վրայ երթան : Ուստի այն կողմերէն եկած վերջին լուրերը կը ծանուցանեն թէ ամեն բան խաղաղութեան հիման վրայ հանդիմանալ փախստական եղեր են :

Վաթիկանը սուրհանգակը ևս որ յիշեալ խռովութեանը պատճառաւ քանի մը օր ուղարկուած, ու ամսու 24 ին հասաւ, այս լուրը կը հաստատուի :

Տէրութիւնը այս անգամ ազէկ լուրեր առաւ Վաթիկանէն :

(1) Ռոմի կողմէն այն ընդարձակ երկիրը 6,000,000 բնակիչով, ուսկից դուրս կը մնան Վաթիկան, Պոլսոյ և Պոնտոս : Երբեք ևս Զոհարանի վերջին տիրած երկիրն է ասիկա, անոր համար Ռոմի կամ Ռոմանիա կոչվեցաւ :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

Հայազգի իշխանազուրկ վրաստանու :

Վրաստանու (Վրէժիստանի) մէջ հայազգի իշխանազուն սերունդներէն վեց երեւելի տղաներ կան, որոնց աշխատանքները Վրէժիստանի Վրէժիստանի Վրէժիստանի կայսրն ալ Վրաստանու տիրէն ետքը, կրկին հաստատուեց, Ռուսաց իշխանազուն տոհմը (Վրէժիստանի) կարգը անցունելով զանոնք, որոնց անունները կը նշանակեն հոս :

1. Վրէժիստանի, որոնք Վրէժիստանի տոհմը հայազգի իշխանազուններուն մէջ ամենէն հին են, ու վրաց Վրէժիստանի կառավարիչներէն Գաբուրէն, այսինքն հայոց թուականին սկիզբները, երբոր վրացիները մեր դաւանութիւնէն բաժնուցեալ Տաւադի անունով հետը միացան, աս բարեպաշտ տոհմը հաստատուեց Վրէժիստանի : Վրէժիստանի ուրիշ գեղեր ալ կան Վրաստան, որոնք միշտ հաստատուեցին հայութեան մէջ :

Երկուսն : Երբ ամենայնիւ փոքրիկ նաւատորմերը ուղեւորներէն կը որ երկուսիցէլ կողմէն պաշարէ ու ապստամբութիւնը զազրեցնէ, ճամբայ ելաւ ասկէց ամսու 24 ին : Եւ նաւահանգէսը 21 նաւէ կը բաղկանայ, որոնց մէջ մէկ Ֆուկաթ մը կայ Վրէժիստանի կողմէն, ծովակալին դրօշակովը, հինգ փոքր պատերազմական նաւ, տասներեք կտոր ալ վաճառականի նաւեր վարձքով ընկնելով որ զօրք կը տանին : Իսկ ծովակալը, թափառ փաշան, ասօր ճամբայ կը լայն արքունական ջոզենաւով :

Ուստի կը յուսանք որ այս գործը որն որ քանի մը ատենէ ի վեր պատահելով, քիչ մը զգալիք տը վաւ Տէրութեանը, անշուշտ կը լրջնայ մատուցաւ ռանց արիւնհեղութեան :

Վրէժիստանի երեքշաբթի օրը, Վրէժիստանի հանգէսը կատարվեցաւ : Վրէժիստանի Վրէժիստանի կէս օրվան դէմ ժամ իրը 4 ին, Տէրութեան բոլոր մեծ պաշտօնատարներուն նաւ քաղաքական և զինուորական գործակալներուն ուղեկցութեամբ, փառաւոր հանգէսով Վրէժիստանի մեղիքը դնալ : Երբեք բաղմունքիւն լեցած էր փողոցներուն մէջ ուսկից որ կանցնէր բարեխիտ լինեալով : ու Պապի Վրէժիստանի լաված դրանէն մինչև յիշեալ մեղիքը երկու կարգ զօրք կեցած էին ու կը բարեխիտ գնա : Երբէն առջի օրը իրիկվան դէմ թնգանութիւնը իմացուցած էին հասարակութեան այս մեծ հանգէսը, ու գիշերն ալ ընդհանուր ճրագալոյց մը եղած էր :

Վրէժիստանի երեքշաբթի օրը, Վրէժիստանի հանգէսը կատարվեցաւ : Վրէժիստանի Վրէժիստանի կէս օրվան դէմ ժամ իրը 4 ին, Տէրութեան բոլոր մեծ պաշտօնատարներուն նաւ քաղաքական և զինուորական գործակալներուն ուղեկցութեամբ, փառաւոր հանգէսով Վրէժիստանի մեղիքը դնալ : Երբեք բաղմունքիւն լեցած էր փողոցներուն մէջ ուսկից որ կանցնէր բարեխիտ լինեալով : ու Պապի Վրէժիստանի լաված դրանէն մինչև յիշեալ մեղիքը երկու կարգ զօրք կեցած էին ու կը բարեխիտ գնա : Երբէն առջի օրը իրիկվան դէմ թնգանութիւնը իմացուցած էին հասարակութեան այս մեծ հանգէսը, ու գիշերն ալ ընդհանուր ճրագալոյց մը եղած էր :

2. Վրէժիստանի, որ հիման Վրէժիստանի կողմէն, աս տոհմը համար կը հաստատուն վերցնելով թէ Վրէժիստանի կողմէն յիշեալ էր : բաղմունքիւն են ասոնք ու մեծագոյն մասը հայազգի : քիչ կայ վրացիալ, ու մէկ առն մը միայն հոգ Գաբուրէն :

3. Վրէժիստանի կամ Վրէժիստանի, աս տոհմը հիման թէ Վրէժիստանի կողմէն, բայց երբ գարէ, քիչ շատ երեւելի եղաւ : որովհետեւ ասոնք վրաց թափառութեան տոհմն էր, ու պաշտօնատարութիւն ունէին, այսինքն Վրէժիստանի ու Վրէժիստանի վրաց թափառութեան :

Վրէժիստանի հրամանաւ հետագայ պաշտօնները տրվեցան :

Բիզա փաշան, մեծ զօրապետը արքայական պաշտօնին, անուանեցաւ նաւ միւշիկ խիւտավէնտի : Կէսը ստանալին Պոլսոյ ու հրաման եղաւ իրեն որ փոխանորդ մը խրկէ հոն իր կողմէն :

Վրէժիստանի Վրէժիստանի փաշան, Վրէժիստանի միւշիկ կարգեցաւ Վրէժիստանի փաշային տեղը :

Վրէժիստանի փաշան, Վրէժիստանի միւշիկ կարգեցաւ : Փիլապի Վրէժիստանի փաշային Վրէժիստանի միւշիկ կարգեցաւ Վրէժիստանի :

Վրէժիստանի Վրէժիստանի կառավարիչը Վրէժիստանի չուցաւ : որոնք յանձնված է զինուորական ժողովին նախագահութիւնը, Վրէժիստանի փաշային տեղը, որ անցածները մեռաւ :

Հետագայ անձինք ևս անուանեցան :

Վրէժիստանի աղանձ Վրէժիստանի կառավարիչ, Ֆերիքութեան աստիճանով :

Վրէժիստանի աղանձ Վրէժիստանի տեֆտէրտար :

Վրէժիստանի աղանձ Վրէժիստանի միւշիկ կարգեցաւ : Պոլսոյ տեֆտէրտար :

Վրէժիստանի աղանձ Վրէժիստանի Վրէժիստանի տեֆտէրտար :

Վրէժիստանի աղանձ Վրէժիստանի տեֆտէրտար :

Վրէժիստանի աղանձ Վրէժիստանի տեֆտէրտար : Վրէժիստանի տեֆտէրտարութիւնն ալ յանձնվեցաւ :

Վրէժիստանի աղանձ Վրէժիստանի գրաստան գործակալներէն :

Երբ Վրաստան Ռուսաց կայսերութեանը տակը անցաւ շատ սիրելի եղան ասոնք Վրէժիստանի Վրէժիստանի առջեւ : Ինչո՞ք որ միշտ հաւատարիմ գտնվեցան կայսեր ու ամենէն չի միաբանեցան վրաց ապստամբ իշխաններուն հետ, որոնք Ռուսաց տէրութեանը դէմ շատ անգամ խռովութիւն ու աղմուկներ հանեցին : Բաղմունքիւն են ասոնք ու երեւելի պաշտօնատարութիւններ ունին : այս տոհմէն երկու զօրապետ (ճէնեալ) կան : որոնց մէկը ու թը տարի կառավարիչ եղաւ Ռուսաց Վրաստանի, այսինքն Վրէժիստանի : Վրէժիստանի, ու հիմակահիմայ իր կողմէն հետ : Վրաստանի մայրաքաղաքը երեւելի պաշտօնի մէջ կը գտնվին :

Վրէժիստանի երեւելի հանգուցեալ մայրը Վրէժիստանի Գրիգոր Վրէժիստանի, որ Վրէժիստան կը բնակի :

4. Վրէժիստանի, ըստ Ռուսաց Տօլտոլիսի Վրէժիստանի : այսինքն երկայնաբաշտ Վրէժիստանի : կը հաստատուն լին ասոնք Վրէժիստանի Վրէժիստանի Վրէժիստանի տեֆտէրտար : ու Վրէժիստանի տեֆտէրտար : անգամ մը շատ զօրապետութիւններուն մէջ ընկան, բայց ետքը

Մանկեան () թմանին վերակացու կարգեցաւ ,
Սամի Էֆէնտիին տեղը :

Դեռ մէկուն յանձնուած չէ () Էֆէնտի միւս թե-
շար Միթի Էֆէնտիին պաշտօնը , նմանապէս և նախկին
Իսթիսապի նաղըր Մէհմէտ աղային : Հասարակ
կորէն այնպէս կը կարծրվի որ աս երկու պաշտօնին
առաջինը՝ Սարիմ Էֆէնտիին կը յանձնըվի որ ան-
ցած տարի Պարսկաստան դեսպան էր , ու երկրոր-
դը՝ Իզմիլու Նախկին կառավարիչ Հիւսէյին Էֆէյին :

Ամսուս 21 ին մասնաւոր սուրհանդակ մը քանի
մը գիր բերաւ անգղիական դեսպանին , Լոնտայէն
խրկըված , որոնց համար կըսվի թէ եզրապատկան
գործող վրայով գրված են :

— Դեռ կը զուրցըվի թէ Ղուրի Էֆէնտիին ()
մանեան դեսպանը Գաղղիոյ Պօլիս պիտի կանգնի .
բայց մարդ չիտէ թէ ինչ որոշումներ ընելու է Բար-
ձրագոյն Գուլուր , կամ թէ ո՞վ պիտի յաջորդէ ա-
նոր :

— Անցած կիրակի օրը՝ արքունի Գրան խոր-
հուրդը լըմնալէն ետեւ ուր որ ներկայ էր Բարձրա-
պատիւ Լապարքաւ , հոն գտնըվող երեւելի պաշտօ-
նատարներուն և գործակալներուն մեծ մասը՝ Սուլ-
դան Մէհմէտի զպրատունը դացին , աշակերտաց հը-
րապարակաւ բնութեան հանդէսը տեսնալու հա-
մար : Մայրաքաղաքիս երեւելի վարժարաններուն
մէկն է ասիկա , որն որ քաջասիրտ Սուլդան Մահ-
մուտը հաստատեց ու կը յուսացնի անշուշտ որ ազգի
կըթըված աշխարհներ ելլին անկէց ու օգտակար ծա-
ռայութիւններ ընեն Տէրութեանը :

— Կը հաստատեն որ վերջի անգամին պատահած
վէճը () սմանեան Գրանը և Պարսից տէրութեանը
մէջ , բարեկամաբար լըմնացած է . և թէ արքունի
Գուլուր հրաման ըրաւ որ հեռացնեն Պաղտատէն
Օլիլի Սուլդան կոչված իշխանը . որովհետեւ ան
երկրի ժողովրդեան մարգասէր հիւրընկալութիւնը
գործիք մը ընելով իրեն , սկսաւ բանարկութիւն
ընել ու աղմուկներ հանել Պարսկաստանու հան-
դարտութիւնը պղտորելու համար :

Կրկին հարստացան ու երեւելի եղան Ղուրութեանց հով-
սէի կաթուղիկոսին օրովը : Աստուծոյ շատ աղագասէր է
ու բաղմամբի :

5. Սենթեանը կամ Մէլիքով . ասոնց մեծ մասը վրաց-
եալ է . ու քիչ կան օր հայութեան մէջ հաստատ մնացին :

6. Ղարմալիքեանը կամ Ղարմալիքով . բաղմամբի են ,
ու Հերակլէս վրաց թագաւորին ատենը իշխանադուն ե-
ղան . վասն զի առաջուց տէր Շահնաւանը կըսվէին , ու
հասարակ քաղաքացի էին : Հիմակ աս տոհմէն շատերը
ղնւորական պաշտօնի մէջ են ու երկու հոգի ալ զօրապետ
եղան , որոնց մէկը մեծահամբաւ Լաղաղարեանց գերդաս-
տանին փեսայ եղաւ :

Կան և ուրիշ երկու իշխանադուն տոհմեր հայոց սե-
րունդէն , այսինքն Բագրատունեանը (թագաւորադունը)
և () Երեւելեանը կամ Բարգիւլեանը , բայց ասոնք վրացեալ
են , ու հիմակ մէկը չի մնաց հայութեան մէջ :

Իսկ հայոց ազնուական գերդաստաններէն հարիւր
տոհմէն աւելի կը գտնուին :

— Անցած ուրբաթ օր արքունի Գուլուր շողենաւ
մը խրկեց Կէլիպօլու , Լոտրեստանի նախկին կառա-
վարիչ Իզմիլ Մէհմէտ փաշան բերելու համար , որ
իր վերջին պատճառաւ չի կրցաւ Լաղիանուպօլիս
երթալ և իրեն յանձնըված պաշտօնը վարել :

Գանուբի ընկերութեան շողենաւը Սթանպօլ կող-
ված ընկերակցաւ սե ծովին մէջ , երբոր Տրապիզոն
կերթար : Կըսվի թէ ամսուս 19 ին յանկարծ թան-
ձըր մշուշ մը պատահելով , անանկ որ մերձակայ
տեղանքը չէր կրնար նշմարել , ժայռերու զարկաւ
Սինուպի մոտերը , Լաւաւտիքնիքէն զատ բազմաթիւ
ճանապարհորդներ կոչին մէջ , ինչպէս և զանազան
վաճառք և շատ ստակ . բայց բազմաթիւն բանելով
մէկու մը վնաս չեղաւ . Կէթեհիս անունով շողե-
նաւը հասաւ ու աղատեց զանոնք : Կը յուսան որ մէ-
ջի վաճառքը բոլորը կաղատեն , ու նաեւ ալ՝ թէ
պէտ շատ վտանգ կրնր է ու ջրով լցուած է , բայց
կրնան հանել թէ որ բարեխառն եղանակը շարու-
նակելու ըլլայ :

Բրէշէն թէ Լըփան շողենաւերը անմիջապէս սե
ծովը խրկեցան , որ Սթամպօլ օգնութիւն ընեն :

ԶՄԻՌՆԻՆ

2 Մայիս :

Տեղացի Արքադան Բաշնորդ Գերապատիւ
Մատթէոս Ղրքեպիսկոպոսը , անցած շաբթու Կու-
րին Ստեփաննէն քաղաքիս տէֆտէրտար Սալէհ
Պէյին զաւրտած շնորհաւորելու գնաց . որ քանի
մը օրէն ետքը իր Բեհհան Սայիտ պէյը յատկա-
պէս խրկեց իր կողմանէ յիշեալ Բաշնորդին այ-
ցելութեան փոխարէնը հատուցանելու համար :
Սայիտ պէյը Բաշնորդարանէն ելլալով՝ Սուրբ
Կիրակեան ուսումնարանը գնաց . ուր տեղ աշա-
կերտներուն աճէն կերպ ըստ կարի յառաջադիմու-
թեանը վրայը շատ ուրախ եղաւ , մանաւանդ տաճ-
կերէն կաղապարող տղոցը համարին ու զիրենին
տեսնալով ու բաւականապէս գոհ ըլլալով՝ յորդո-

ՎԵՅՈՒՆՆԵՐԻՆ

Աս գիրքը որ հասարակութեան բերանը մէկ դի-
թական հմայութեան մը պէս կը զուրցըվի , ուրիշ բան
մը չենք կրնար կարծիք ըրալ մէկ թուականական աղիւ-
սակ մը որ վեց հազար թիւ կամ վեց հազար տարի
կը պարտենակէ , իրը թէ աշխրեքիս ստեղծելէն մինչեւ
վերջը եղած բոլոր շրջանը կը յայտնէ մէջը : Կամ
6000 թիւով վարպետութեամբ շինած այլաբանօրէն
հանելուք (պիլմէճէ) մըն է , որ ոմանց ուսմանն
ղարմանք առաւով՝ զիւթական անունի արժանի եղեր է .
և կամ ինչ և ինչ շրջանակի մարմին հայեցողութեամբ
վեց կողմերուն հաշարական թիւէն (որ լրացեալ թիւ
է ,) 6000 թիւ բովանդակելով՝ մէկ ինքնասնար կամ
օրինակեալ բան մը շինած է հայկական գրոց վրայ , և
այն գիրքը թուականին գիրքի թիւանը համար 6000 ա-
նուն շարկապելով (որոնք արարացի կամ քաղաքացի
ընդուն Տրեշտակներու անուն է կըսեն) կամ կիսկա-
տար թողած է և կամ կատարեալ շինած ալ է նէ ,
յետադայ ուսումնասիրները ձեռագիր օրինակելով , ի-

րեց զանոնք մարդասիրաբար , որպէս զի շարունակ
հետեին ու ալ աւելի առաջ երթալու ջանք ընեն .
մանապէս զպրատանը տպարանին բարեկարգու-
թեանը ու գրաշարներուն յաջողակութեանը համար
խնդակից եղաւ որ քիչ ատենին մէջը այսքան բարե-
կարգութիւններ հաստատուեն :

Իզմիլու հոնացի նոր առաջնորդը արժանապա-
տիւ Մանասիոս Ղրքեպիսկոպոսը , անցած ուր-
բաթ օր եկաւ Պօլիսէն :

— Մասնաւորի մը գրված թղթէն իմացանք որ
տեղացի նախկին առաջնորդը հոնացի , Բարիսան
թէ աշխարհակապոսը , որ Լոթօրօզ աքսորված էր
յանկ սրժամահ վախճանէր է :

Սարսիլիայի օրադուրթիւնները հետ սգայ լըլը
կուտան , Մանիթօն Լեֆէհիէն քված կաղէթայ-
էն առնելով :

« Արժանահատ անձանց նամակներէն մօտ օրի-
քաւ գրված , իմացանք որ Կուրիտ անիայի Մաղ-
րպի գործը լըմնացած է Գաղղիոյ տէրութեանը
ուղարկման պէս : Կոր Հիւսպատոսը սկսաւ իր պաշտօ-
նը վարել Սոնորոթ ժողովրդից քաղաքին մէջ , ու
գաղղիական դաշտը 21 թիւանօթ նշանելով որջու-
նային : Մաղրպի կառավարիչը ինկաւ իր ստի-
ճանէն . ու՛րբեք զինուորը որ նախատած էր մեր
հիւսպատոսը , խստութեամբ պատժըվեցաւ » :

Սրիպի : Մեր վերջին թիւ օրագրութեանը մէջ
սխալմամբ գրած ենք թէ՛ Միացեալ Կահանաց
Կաթաղահը դեռ Լիվրիփուլ հասած չէ եւ . փո-
խանակ ըրելու , Կաթաղահ կամ Փրէդիտան կոչված
շողենաւը :

ՕՐՆԵՐՈՒՆ ԳԻՏԵԼԻՐ

Կարկեղան քաղաքէն (թուանգէն) երկու փարապի
հետու լեռան մը վրայ հոր մը գտնըվեցաւ մօտերս
որ կը կարծրվի թէ հին հռովմայեցոց ժամանակէն

մաստակներուն հետցհետէ սրբազրութեամբ կամ սը-
խալմամբ մինչեւ այն տատիճանը եկեր հասեր է որ ան-
հասկանալի բան մըն է եղեր . ըստ որում ուսմանն
անանկ անհասկանալի գրութեանն վրայ (թըլըսթի)
անուն կը գրեն :

Մէկ կարծիք մ' ալ այս է որ Լեանիա Շիրակացի
զիւթական հմայութեան կամ եգիպտական կախարգու-
թեանը ներհակ գիրք մը շինած է , և այն հրեշտակաց
սրբազան անուններովը ակտարմոնները (միւնէճիմները)
ամը չցուցած է : Բայց ուսմանն կըսուի որ հակա-
ռակը մեկնելով կամ սխալ իմանալով՝ հմայութեան
համար շինած համարիցին :

Աս գիրքին մէկ քանի օրինակը տեսած ենք . անոր մէկ
հատիկն ալ հիմակ ձեռքերնիս կը գտնըվի անպիսան
թղթերնուս մէջ . անով երբեմն ուսումնականներուն
հետաքրքրութիւնը կը զուգարի :

Շատ մարդիկ աս մեծանուն գիրքը ձեռք ձըղեալ
համար , բոլոր կենքերնուն մէջ հոգներ մաշեր են , և
յոյսերնին միշտ անոր վրայէն վերցուցած չեն թէ , նոյն
գիրքը զանալուն պէս ամեն կերպ երջանկի թիւան պի-
տի հասնին , պահած գանձեր պիտի գտնան , և հմայե-

ճանցած ըլլայ, որուն մէջը ոսկիի ու արծաթի հանքեր կան:

Եւ հորը գտնուելէն ի վեր զանազան անձինք միտան մէջը, ու հետաքրքրութիւն և հարաւանալու փափաք ունեցողները՝ չորս գիշեր Կերթան հոն գննելու համար:

Հորին մէջ երկար ճանապարհներ փորված են, ու տեղ տեղ անձաններ (մաշարաներ) ու շատ խորունկ փոսեր:

Վարակտ քիմիադոյններուն ըսած վերլուծութեամբը հոն գտնուած հանքային նիւթերուն վրայ, յայտնի եղաւ որ շատ ոսկի ու արծաթ կայ անոնց մէջը:

ՕՒՆԻՎԵՐՍԻՏԵՒ

Ընցած փետրվար ամսու 13 ին կէս օրը իրեր ժամ անցած, Հանգըլուփ քաղաքը Վաղարշի հրային մետէորայ մը ընկաւ տան մը վրայ ու երկու կողմի կից տները մէկտեղ գրեթէ մէկ վայրկեանի մէջ մոխիր դարձուց:

Եւ գիտութեամբ ցերեկ ատեն պատահելով ու բազմութեան աչքին առջևը, շատ զարմանալի բան մը եղաւ, ու գուցէ տեսնուած չէ երբեք որ ասանկ մետէորական կրակէ մը հրդեհ պատահած ըլլայ:

(Օրագր. Վաղարշի:)

Ընցած ամսու 17 ին առտրվան դէմ, սաստիկ երկրաշարժութեան ցնցում մը եղաւ Վաղարշ քաղաքը. ծխնեղջյւ մը փլաւ, ու տներուն կարասիքները տակնուվրայ եղան: Եւ ասելի սաստիկ էր ցնցումը Վաղարշի ու Վայն գետերուն վրայ: Վերջապէս (տիւմէնձին) փրէնա Ոստանալ շրջանաւորն որ Վաղարշայէն եկաւ, կը պատմէ թէ կէս գիշերվան դէմ հրաբուխ լեռններուն վրայ Բոհայի մօտ, հրային մետէորայ մը տեսեր է կապտադոյն, որ լուսաւոր ճառագայթներ արձակելով դէպ ի երկինքը բարձրացեր ու յետոյ նոյն տեղը իջեր է:

Եւ օգիւնելով թորոյ քաղաքին փողոցները գտնուողներն ալ տեսնելով շատ փախչել են. նաեւ կէս գիշերվան մօտ յանկարծ հրդեհ գունտ մը տեսեր են ընդհանր լուսնի մեծութեամբ, որ քիչ քիչ արեւիկան կողմը դադարէ, պայծառ լոյս մը սփռելով ամեն տեղ. ու երկու րոպէի չափ փախչելէն ետքը հորիզոնին վրայ կտոր կտոր բաժնուելով, չորս գիշեր տարածվեր ու աներևոյթ եղեր է:

(Օրագր. Վաղարշ:)

Ընկերները որոնք հաճութիւնը պիտի կատարեն: Հոս խզիւր քաղաքիս մէջ մէկ օտարական տղատ մը կար, որ իր կեանքը մօտաւոր կանցքներ, ու հաջորդ օրը մութիւնը ո՛չ ուսելիքի և ո՛չ հագնելիքի կատար, այլ միայն այս գիրքը գտնաւոր կը փնտռէր. քանի մը վարպետագիտներ հին ձեռագիր մագաղակէ կտակարան կամ ստղծութեան վեցհարկեան է ըսելով՝ սուղ գինով անոր տրվին ու խղճալին գրամները յափշտակեցին: Օտարմանալին ան է որ՝ այս աղբատը բնու մէկ լեզուն ո՛չ այլը գիտէր և ո՛չ բերն. ու այնպէս կը հաւատար թէ նոյն գիրքը գտնուելով ամեն բարեբաղդութեան պիտի տիրանայ առանց կարգաւ գրել գիտնալու: Եւ մարդը յետին խղճութեան մէջ մեռաւ, և ունեցած գիրքերը տեսանք. թող որ հայերէն գիրքեր ունէր, այլ նաեւ եւրոպացու լեզու գիրքեր ալ գտնուեցան անոնց մէջ: Արդարեւ վեց հազարեակէն աւելի հետաքրքրական աս մարդուն վարքն է, որ երբեմն ալ փիլիսոփայական սկզբունքներու վրայ կը վիճէր:

ԳԻՏՈՐ

Նոհայի մէջ վարակտ մեքենագործ մը ըստմոյս (քանակէ) մը հնարեց, որուն վրայ ո՛վ որ պատկեր ըլլայ ճշդողական զօրութիւնը ի ներքին մեքենայ մը կը շարժէ, ու խկոյն երաժշտական քաղցր եղանակ մը կը լսուի ու կը տեսնուի որ հարկաւոր է նիւթերու: Բազմոցին օտքին վրայ ժամացոյց մը կայ, որուն սլաքը (սլաքալը) ըստ հաճոյցի կը դառնայ. ու ժամը քանիին արժեքնալ ուղէ մէկը անոր վրայ կը բերէ սլաքը. երբուր ատենը դայ նէ ղինորական եղանակ ճաշ մը կը լսուի այնքան շառաչ (շառաչայ) հանող, որ կարծես զմարդը թէ և խիստ խորունկ քնացած ըլլայ:

(Օրագր. Միւսի:)

Վաղարշի օրագրութեան մը մէջ կը կարդացուի:

«Վերջին անգամ ըսած պարտքը Մէն-Տէնի մօտ, շատ հարկաւոր փորձ մը ըրին երկու: Մէն-Տէն... հայրը և որդին, շատոնցմէ ծանուցած էին հասարակութեան որ օդապարիկ գունտը կառաւարկելու հրահրքը գտած են: Եւրդէն շատ փոքր փորձեր ըրած էին փարիզու ղինորական վարժարանին գաւիթը, ու շատ յաջող գտած էր. բայց երեկվան փորձը ալ աւելի աղէկ գնաց ու ամենուն յորտ հաստատութեամբ: Մ. Ս. որդին երկու հարիւր յիսուն ֆէթը (որդաղղիական չափ մըն է իրեր օտքէն աւելի) գեանէն բարձրնալէն ետքը օդապարիկ գունտով մը, որ ինքը իր հորը հետ շինած էր, սկսաւ երթալ դէպ ի արեւմուտք, թէպէտ և շատ սաստիկ կը փռչէր հօվը ան կողմէն: Հետոյ ետ դարձաւ, ու հետզհետէ դէպ ի ամեն կողմը գնաց. միանգամայն վեր կեցեր և վարկիցներ ուղարկեց պէս, ու ամենէն որ և իցէ տեսակ նաւախիճի (զափայի) գործածութիւն չենելով, կամ թէ ըրաւ ալ նէ մենք չի տեսնուիր: Եւ շարժումներէն ըր գրեթէ իրեր ժամ քըշեց. յետոյ օդին մէջ պարտադրաբար երկտասարդը վար իջաւ այն տեղը ուսկից որ բաժնուլած էր, ու բոլոր ի ղինի կնցողները սկսան ծափ զարնել ու գովել իր վարպետութիւնը:

(Օրագր. Վաղարշ:)

ԱՆԳՂԻՒ

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներուն վերջին լուրերը՝ խաղաղութեան վիճակը անփոփոխ պահելու բարի յօժարութիւն մը կը ցնցունեն. ուստի ալ միջին չինը երկրային որ քիչ ատենի մէջ բոլոր դժուարութեանց առաջը կառնելի ու ամեն բան կարգի կը դրուի:

Նոստրայի խորհուրդը արեւելեան վեճին վրայով դեռ կը շարունակուի. այնպէս կը յուսանք որ շատ չեղձար հարկաւոր եղած միջոցներով զլսուին միջը կը լսուի այս վեճը, ու եւրոպական սրտերաղ մի դուշակութիւններն ալ մէկ տեղ կը դադարին:

Մօրիսի-Ֆոսթը ամսու 2 ին, յետագայ կերպով կը համառօտէ մարտի 3 ին եղած զաշնադրութիւնը:

«Երկար յառաջաբանութիւնով մը կընդունին և կը հաստատեն Օսմանեան Վրան անկախութիւնը Եւրոպայի Տէրութիւններուն հետ ունեցած գործերուն մէջ:

«Առաջին և երկրորդ յօդուածները՝ հարտանէլ-լի ներուցէն Չանախ Վալէէն որ և իցէ տեսութեան պատերազմական մեծ նաւ ներս չի մտնալու զաշնադրութեան վրայ է:

«Երրորդ յօդուածով՝ աս զաշնադրութեան գուրս մնացած Տէրութիւնները ևս հրաւիրված են որ զաշնակից ըլլան:

«Չորրորդ յօդուածով՝ որոշեալ ժամանակ մը դրուված է որ մինչև ան ատենը քըշէ այս հաստատված զաշնադրութեան, ու յետոյ փոփոխութիւն ըլլայ:

— Իսլամայի մէջ մեծ աղմուկներ կան ու օր ըստ օրէ շատնալու վրայ են: Եւ կը ինչ մայրաքաղաքէն (Ըսպլինէն) եկած նամակները կը պատմեն որ՝ Վիլհելմի կոմսութեան երկիրները գրեթէ բոլորովն ապստամբած են:

Չինորներուն հրաման եղաւ ղեշեր ցերեկ պըտըտիլ այն կողմերը գունդ գունդ. այսու ամենայնիւ գեռ մարդասպանութիւնը անպակաս է, ու բընաւ չի կըցան հանդարտեցնել ժողովրդեան կատաղութիւնը:

— Քամոտոր Վալէէն Նոստա հասաւ մարտի 30 ին, (Օրագր. Չոգինաւով:

ԱՐԵՎԻԿԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳՂԻՒ

Միւրթուր, 4 Մարտ:

Բամակ: Եւ շարժվան առաջին օրերուն երեւանէր բամակայ գինը բարձրնալու էր, աւտոր համար շատ ապրանք ծախու առին, յուսալով թէ Չինիմաչին անդղկացուց հետ հաշտութեան զաշնադրութեան վրայ՝ Մէն-Տէնի գործատուներէն եկած ապրանքները արտօրանալու գնոյ առնելին. յիշաւ շատ ապրանք վաճառվեցաւ, բայց ինչ օգուտ որ այս առևտրական շարժումները ժամանակաւոր եղաւ և չի տեսց: Ուստի այս կրկին անշարժութեան լուրը որ առինք, հոս ալ բամակները առաջին անշարժութեան մէջ ինկան, թէպէտ և ղիներուն փոփոխութիւն մը չեղաւ մանաւանդ թէ Միացեալ Նահանգաց առաջին տեսակ ապրանք գինը հաստատ են, և տեղերը չեն արտօրար ծախելու, ինչու որ լաւ տեսակ ապրանքը նուազ է: Եւ շարժ բաւական լաւ տեսակ ապրանք գնոյ առին Ուստատանու համար: Եւրոպայի և երրորդ տեսակ ապրանք ունեցողները շատ փափաք կը ցնցունեն ձեռաց հանելու, և ինչ գին որ ըլլայ պատրաստ են ընդունիլ. ուստի հաւանական է որ ալ աւելի թուլան անոնց գինը: Պարզիւ, Եւրոպայի և չինոս բամակներէն քիչ կը ծախվի և ասոնց գինը վար են:

Վերջապէս այս շարժվան ամեն տեսակէ ծախված բամակները 26,260 պալեա է. և բաղաքիս մէջը մտած բամակները՝ 14,919 պալեա. արոնց 12,178 ը Վերիքայի է:

ԼՕՆՏՈՒ

11 Մարտ:

Բամակ: Եւ շարժված մեծ անշարժութեան մէջ մնաց ապրանք. այսու ամենայնիւ գինը վար չեղան. որովհետեւ ապրանք ունեցողները առաջի

Նշանակեալ գիներէն վար չեն խտար : Նմանապէս միւս ապրանքներն ալ առ հասարակ անշարժութեան մէջ են բայց գինները մի և նոյնն են : Ընչպէս նախընթաց թիւով նշանակած ենք :

ԻԹԱԼԻԱ

Թրեստ 19 Ապրիլ :

Բամպակ : Մեծ անշարժութեան մէջ է : մանաւանդ իզմիրու ապրանքը . նմանապէս բոլոր արևելեան կողմի ապրանքներէն ծախս չեղաւ . թէ պէտք գինները միայն նոյն կը մնան : բայց ինչ օգուտ որ միայն անուամբ են : առնող չիկայ . թէ և հարիւրին 4-5 անցած գիներէն պակաս տրվող ալ կը գտնուի : Վրամր 0 10 ին 8 վար իջեցրին (սքօնթը ընելով) տարին . բայց դժուարագիւտ է և հաւատարմութիւնը սակաւ է վաճառականաց մէջ . վասն զի այս շաբաթ ևս մէկ երկու սնանկութիւն պատահեցաւ :

ԳԱԳԱԽ

Մարսիլիա , 18 Ապրիլ :

Բամպակ : Միացեալ Նահանգներէն լուր առնելով որ բաւական ապրանք բեռնաւորած են քաղաքիս համար , մեծ երկչոտութիւն մը կայ հոս բամպակի առևտուր ընելու : ինչպէս և Հավր քաղաքն ալ . այս պատճառաւ գիները իջնալու վրայ են : մանաւանդ վարնոց ապրանքներուն գիները ևս առաւել թուլանալու ենթակայ են : ինչու որ շատ վարնոց ապրանք կայ աստարի : Թէպէտ և հասարակաց կարծիքը կը հաստատէ որ : Վեքսելայի այս տարւան բամպակի հունձը I միլիոն 600 հազար պալեա է և գիները շատ սուղ են : ասոր համար ապրանք ունեցողները մեծ վնաս կրելու են . վասնզի հիմակու հիմայ բամպակաց գինները կրկին բարձրընտելոյս չի կայ . այլ ապագայն ո՛վ գիտէ :

ԺԻՄԵԼ

Այս շաբաթ ո՛չ ապրանք մտաւ քաղաքս : ո՛չ ծախս եղաւ , և ո՛չ նոր լուր մը ունինք : Երկուտեան բամպակները ևս առաւել անշարժութեան մէջ են , ու ապրանք ունեցողները շատ փափագ կը ցրցունեն ձեռքէ հանելու : Անցեալ տարի Ապրիլ 18ին՝ ամսէն տեսակէ գտնուած բամպակներուն գուժ մարր՝ 15737 պալեա էր . այս տարւանը՝ 16075 :

Մետաքս : Նմանապէս անշարժութեան մէջ է . քաղաքիս մէջը այժմ 900 պալեա գանազան տեսակ մետաքս կը գտնուի :

Ձէթ : Այս շաբաթ բաւական ապրանք գալուն պատճառովը գինները վար իջան :

Ցորեն : Հատ է , և գինները իջած :

ԶԱՐԻՌՆԻԱ

2 Մայիս :

Եւրոպայի երևելի քաղաքներուն առևտրական Թուրքիան ներգործութիւնը հոս ալ կը դադարէ :

ուստի թէ և քանի մը գործառնութիւններ եղան այս շաբաթ , բայց ամենն ալ զրեթէ ցած գիներով . ասկէց առաջ եղած առևտուրներուն հետ բաղդատելով :

Բամպակ : Մեր վերջի տրված ծանօթութիւնէն ետքը նոր փոփոխութիւն չեղաւ . քիչ շատ անպակաս վաճառքներ կը լինէր բայց շատը ուրիշ ապրանքի հետ փոխանակութեամբ :

Աս օրվան գիները պատրաստ գրամով՝ յօսուածն 240-245 դուռուշ . Վրքաղաքն 235 . Վասալա լաւ ծեծածըն բերուքա անուանեալ՝ 240 . և Գասօնն 210-220 :

Բուրդ : Վոր հունձի ապրանքները սկսան գալու . բայց տակաւին առևտուր մը չըլլալուն չենք կրնար հիմակու հիմա նշանակել անոնց գիները , միայն չի բանլած բուրդը մօտիկ տեղերէն եկած մաս մը 180 դուռուշ խանթարըն վաճառուիցաւ :

Մետաքս : Միշտ թուէ ու գինները օրէ օր կիջնան Պրուսայի երկան խալպոն 260 դուռուշ . ու կարճ խալպոն 280 դուռուշ դժուարավաճառ է . երևումընք այս գինները բաւական ժամանակ չեն քըշեր հաւանական է որ իջնան . որովհետեւ կը հաստատեն թէ մետաքսի նոր հունձը ամեն տեղ առատ է աս տարի . ու եղանակներուն քաղցրութիւնը նայելով անշուշտ տուտ ըլլալու է :

Մեղրամոմ : Վիչ կայ ու գըրսերէն ալ շատ ապրանք չի սպասվի . բայց և այնպէս գինները օրէ օր կիջնան . չի բանվածը՝ 880 մինչև 890 դուռուշ է բանվածը՝ 950 մինչև 960 , խանթարը . կարելի է որ աս օրվան լոմպալիթութեան (քամալիօյի) բարձրընտելուն՝ մեղրամոմի գինն ևս փոքր փոփոխութիւն մը ընէ :

Ձէթ : Գինները սկսան թուլնալ քիչ մը , ու ձէթ ելած քաղաքաց նաւահանգիստները քիչ նաւեր մը նային որոնք պատճառ եղան գիններուն այսքան բարձրնալուն . ասօրվան արժողութիւնը 243-245 դուռուշ մինչև նաւը աւանդելու պայմանաւ . բայց կը կարծենք որ այս գինները ենթակայ են իջնալու , Եւրոպայի գիններուն թուլնալը տեսնալով :

Չէկէլի թիֆուք : Չի կայ ուրիշ ապրանք մը արևելեան կողմի այսպէս անշարժութեան մէջ և այսպէս ցած գին . որովհետեւ անցած տարւան 18-20 դուռուշ ծախվածը՝ Թողունք հինգ վեց տարի առաջ 35 դուռուշի ծախված ապրանքը այժմ 12-13 դուռուշ է :

Նապատակի մորթ : Նշարժութեան մէջ է . չի բանված ապրանքին ետքի ծախար 230 դուռուշ է 100 հատը :

ՊՈԼԻԱ

32 Ապրիլ 1841 :

Լօտուա	108 1/2 109
Մարսիլիա	171-171 1/2
Թրեստ	442-444
Հոլանտա	
Շէնգի	
Լիւբլին	146 1/2 147
() տէսա	

ՓՈՒՆԵՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԻՕՄԻՐ

30 Ապրիլ 1841

Լօտուա	107-107 1/2
Մարսիլիա	172-173
Թրեստ	437-442
Հոլանտա	
Կոստանդնուպոլիս	Հարիւրին 1

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Կոստանդնուպոլիս նոր հաստ ստված Ուսուհի կան Բնկերութիւնը հայոց , իրեն իզմիրու գործկալ ընտրեց Վուկաս Գ. Պալադարեանը . ո՛վ ուղէ կընայ երթալ անոր գրատունը ու անգամ գիլ :

Յիշեալ ընկերութեան կառավարութեանը կողմէն ստորագրեալ տոմարի մը պիտի տրուի ամի մէկ անգամին , բաժանորդութեան համար տրվ ստանդոն հաւար , որ է տասներկու և կէս նոր սաննոց ոտիկ :

Յունարէն , գաղղ իերէն , ու իտալերէն գիտցանք մը՝ իր ծառայութիւնը կը մատուցանէ անոր հարկաւորութիւն ունին յիշեալ լեզուներով գրել տալու կամ թէ սորվելու զանոնք :

Ուղղը՝ Յունաց դպրատան գրքատունը կը գտնուի զանիկա :

ԱՐՇԱՆՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ . առ () քաղաք

շաբաթը անգամ մը կը տրվի :

Տարեկան ստորագրութեան գինը՝ 120 շաշէ , կանխով որ ուղէ կընայ ստորագրուի .

Իզմիր՝ օրագրութեան տպարանը :

Լօտեմիշ՝ բժիշկ Պ. Սարգիս Կարապետովին տուն Պօլիս՝ Վեքել խանը իզմիրցի Սաւալանեան Վաղային գրատունը :

Լեքսոնգրիա՝ Լեզազանեան Կարապետ աղային զաւան :

Թրեստ՝ Լեքեան Գրիգոր աղային գրատունը Պուրսա՝ Վապագճեան Սատթեոս ու Վրիգոր աղայ մաղաղան :

Լալիքէ՝ Գափարեան Պօղոս աղային վաճառատունը Լյորդու՝ Հակոբճեանեան Լեզայ Սարգսին մաղաղան :

Լաշ՝ Պըլլըքեան աղայ եղբարց մաղաղան : Պաղատա՝ Լեզազայ առաջին Թարգման աղայ խանի տունը :

Գաւրէժ՝ Լեզանեան Կաղաբեանց Հակոբ Լեզա վաճառատունը :

Պոմպա՝ (Հնգկաստան) Եարգի պարոնաց Լեզա որդեղ և ընկերաց վաճառատունը :

Ո՛վ որ կուղէ կընայ մանաւոր բան մը տպել տալ Լալայ Լարատեանին մէջ՝ 40 փարսց հատուցանել ամեն մէկ տողին համար . թէ որ տրվելու բանը արեւնաւոր համարի օրագրութեան վերատեսուի :

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՏԵՓԵՆՈՍԻ ՊԵՊՈՆԵ